

Raina (peix, i batraci), ja «*rayna*: cyprinus», OPou (TbPu, 65), V. *rana* (GRANOTA). D'aquí probablement també *rainoc*, que Grieria reporta de Súria, probablement amb definició malentesa («insecte --- que es troba entre boixos»), pròxim parent de *ranoc* i *raineta*

Raiola, V. *raola*, *raora*, *raure* *Rais*, variant de l'arabisme ARRAIX (en Jaume I, i docs. dels Ss. XIV i XVI, AlCM) *Ráis*, V. *raure* *Raisó*, V. *raó* *Raissa*, *raissó*, *raissona*, V. *raure* *Raiu*, V. *arrel*

RAIXA, 'ardor, fúria passional' i *raixós* 'ardent, luxuriós', mots antics d'origen incert: és versemblant que surtin d'un encreuament del ll. *rāxōsus* 'batusser, busca-raons', que sota la influència de l'arabisme *ratxa*, pròpiament 'agitació', i del cat. ant. *rauǵós*, sinònim i provinent del ll. *rabīōsus*, degué donar primer *raixós*, i després també se n'extrauria *raixa*; i, creixent la influència de *rauǵós*, es formaria *rauxa*; □ 1.ª doc: tant *raixa* com *raixós*, ja en Eiximenis, fi S. XIV; *rauxa* i *ratxada* 1805, Belv; *ratxa*, c. 1830, FebrCard.

«No siau cuytoses ni hajau *raxa* si voleu haver dons de Déu, mas demanau ab oració», StVicentF (*Serm* II, 230 17) «Si vols crestar cavalls: Ha y molts cavalls qui han gran *raxa* per ço con requiren luxúria, e cové ls a crestar, e cové que s'faça axí primerament ---» en la Farmacologia de Klagenfurt (que sembla més aviat de c. 1400 que S. XIV, com creu el seu publicador austríac, AORBB III, 258). «Lo fetiller / dix, si l pagava / e li portava / ben amagat / lo cos sagrat, / cert, ell faria, / que la volria / bé, son marit; / prest fet e dit / --- / Ella s confessa / ab mala fressa / pres falsament / lo sagrament / --- /: en candelera / o cofrenet, / com pus secret / pogué, tancà / --- / E com cuytàs / ab molta *rava*, / obrint la caxa, / què hi hac devat / fon transformat / en bell infant / ---», JRoig (*Spill*, 3561)

«Açò és vist que la nostr' arma s baixa / en los delits del cors, e s'hi delita; / si no ls sent pus, mesclats los abilita / sa part ne pren, lo cors ne creix sa *raixa*», «les volentats se mostren per les obres / d'on se veu clar com la nostr' arma s baixa, / e l nostre cors en alt munta sa *raxa*, / perqu' en delit ell e l'arma són pobres», Ausiàs March (CXVIII, v. 18, LXXXVII, v. 83) ⁴ I encara altres vegades en StVicentF. «que no hajau ànsia ne *raxa*» (*Serm* III, 276 9, al qual GSchib afegeix encara «no hajau ànsia ne *raxa* en vostre cor» d'un sermó del ms. 278)

Es notable que en lloc de *raixa* trobem la grafia *ratxa* en dues obres diferents, el *Dotzèn del Crestià* d'Eiximenis i el Poema de la Vida Marina, tots dos de la fi del S. XIV. En aquest, un passatger que havia caigut a mar, i va ser pescat, amb contusions, pels tripulants, es plany que la nau «tant que s movia / que, la nuit ne lo dia, / no pug<u>í aver la caxa / per mudar me don *ratxa* / menave del curar» (p. Massó T *RHisp* IX, 247), és a dir alguna cosa com 'demostrava ànsia de ser curat', com sigui que diu, a continuació, que tampoc el barber no podia curar-lo, per la

mateixa raó. La rima amb *caxa* prova que *ratxa* ha de ser una grafia errònia per *raxa*.

Es dona el cas que el mateix error es repeteix en una obra d'Eiximenis —qui sap, però, si es tracta d'una mera casualitat: «turbació contínua e *ratxa* terrible en lo cor, present la muller e absent» (*Dotzèn*, cap. 542), cita que tinc de segona mà, i que no puc comprovar en l'única ed., de 1488: però també aquí el context mostra l'acc. 'ardor', i en tot cas aquí no hi ha el sentit de 'ratxada', 'ràfega'; en canvi no podem ni afirmar ni negar la possibilitat que si la inexactitud o variant es troba ja en els mss. antics, no hi hagi un símptoma que, si no en els autors mateixos, ja s'estava produint, en temps dels escribes, el nus o entrellaçament de mots.

El cas és que l'adjectiu *raixós*, segons sembla, derivat de *raixa*, no era menys antic, i vol dir quasi simplement 'luxuriós': «--- aquell qui ls tramet és persona *raxosa* e ardent», Eiximenis, *Terç*, cap. 458. «Una tacanya, / metgesa estranya [forastera, estrangera] / --- / qui --- / tot 'Aragó', / ab sa 'sciència', / gorrat havia: / quant li venia / qualche *raxosa*, / e desijosa / de fills concebre, / --- / ella tenia, / en sos retrets, / jóvens ben trets / --- / ans de tres 'salts' / li prometia / que prenys seria»; «sols casar / --- / per seus haver / de la muller / fills, successós, / o per calós / refrigerar / --- / Per tals esguarts, / ab bones arts, / casar te pots' / no per grans dots, / per ser *raxós* / o per 'amo(r)s'», JRoig (*Spill*, vv. 4549, 10221)

En el següent, més que això, ha de ser 'busca-raons': «E la abadessa tornàsse n al monestir seu, e tramès-li altre monja, jove, molt *raxosa* e baralosa e desficiosa, que quesquin die torbà a sa senyora, e la menyspreave e la destorbave», sens dubte també entorn del 1400 ² S'hi pot afegir encara que aquest adjectiu va ser usat per un poeta aragonès del segon quart del S. XV: «*raxoso* sañudo, airado, rabioso», com explica el glossari del *Cançoner* de Stúñiga, compilat, com és sabut, amb obres de gent de la cort napolitana del Trastàmara, el rei Magnànim

En el BDC XXIV (1937) (reproduït amb alguna millora en *EntreDL* III, 146-147, i reprès dins un altre marc en el *DECH* IV, 748, nota 1, hi deixo, tot remeient-hi, algun detall menys important), vaig cridar per primera vegada l'atenció sobre l'aspecte arabitzant que ens intriga en aquest grup de mots, plantejant-me la qüestió de relacionar-lo amb un mot àrab ben conegut: l'àr *šarr* «evil» que Lane reporta de diverses fonts, i en el sentit de «fever» i «poverty» del Firuzabadi (p. 1524), «mal, méchanceté, iniquité, inimitié» (Belot, Freytag), «malum, rixa», *RMA* (pp. 124, 562), «hostilité, querelle, causticité, furie» (Dozy, *Suppl* I, 739), «misère» (Beaussier, p. 330), «méchant, mauvais» (Harder Armez). I que en l'Alcorà ja es troba com a adjectiu *šarr* «evil, bad, wicked» (Penrice)

Es tracta en efecte d'una arrel aràbiga coneguda, amb el concepte general de 'dolenteria' (i amb derivats tals com *širra* «colère», «ardeur, fougue de jeunes gens») La coincidència de sentit i fins matís, no podia deixar d'impressionar: era inevitable plantejar si *šarr*,